

M.A. (Part-II)
EDUCATION
Economics of Education
Group- A (Paper – II) (OCT-16)

QP Code : 67371

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N.B. : (1) Attempt **any three** questions No.1 to 7.
(2) Question No.8 is **compulsory**.
(3) All question carry **equal marks**.

1. State the meaning of cost benefit analysis, Discuss purpose and problems of cost benefit analysis. 20
2. Explain the meaning scope and importance of Economics of Education? Why is Education consider 'Industry'? 20
3. Discuss the various sources of Finance for Education. 20
4. (a) Explain the various approaches to Human Resource Development. 10
(b) Discuss the different types of Educational costs. 10
5. (a) Discuss the role of the Government in financing higher Education. 10
(b) What are different types of Planning. Explain any one in detail. 10
6. (a) "Education is major determinant of Economic growth". Comment. 10
(b) Discuss the correlation approach of measuring the contribution of Education to Economic growth. 10
7. (a) Explain the term demand and supply in the context of teacher education. 10
(b) Define Wastage in Education. Explain the significance of Wastage in Education. 10
8. Write short notes on **any four** of the following : 20
 - (a) Problem of capitation fees
 - (b) Features of fourth five year plan
 - (c) Lorenz curve
 - (d) Interrelationship between education and economic development
 - (e) Factors leading to dropout in rural setup
 - (f) How is pricing of education determined at micro level

TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण : ८०)

सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ व ७ पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.

(२) प्रश्न क्र. ६ अनिवार्य आहे.

(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. खर्च-फलनिष्पत्ती विश्लेषणाचा अर्थ सांगा, खर्च-फलनिष्पत्ती विश्लेषणाचे हेतू आणि समस्यांची चर्चा करा. २०
२. शैक्षणिक अर्थशास्त्राचा अर्थ, व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा. शिक्षण 'उद्योग' म्हणून का ओळखला जातो? २०
३. शिक्षणासाठी वित्तपुरवठ्याच्या विविध स्रोतांची चर्चा करा. २०
४. (अ) मानव संसाधन विकासाचे विविध उपागम स्पष्ट करा. १०
(ब) शैक्षणिक खर्चाच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा. १०
५. (अ) उच्चशिक्षणातील वित्तपुरवठ्यात शासनाच्या भूमिकेची चर्चा करा. १०
(ब) नियोजनाचे विविध प्रकार कोणते आहेत. कोणत्याही एकाचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा. १०
६. (अ) "शिक्षण हा आर्थिक विकासाचा मुख्य निर्धारक आहे", टिप्पणी करा. १०
(ब) आर्थिक विकासात शिक्षणाच्या योगदानाचे मापन करणारा सहसंबंध उपागम स्पष्ट करा. १०
७. (अ) अध्यापक शिक्षणाच्या बाबतीत मागणी व पुरवठा ही संज्ञा स्पष्ट करा. १०
(ब) 'शिक्षणातील अपव्यय' याची व्याख्या लिहा. शिक्षणातील अपव्ययाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा : २०
 - (अ) प्रति विद्यार्थी शुल्काच्या समस्या
 - (ब) चौथ्या पंचवार्षिक योजनेची वैशिष्ट्ये
 - (क) लॉरेन्झ वक्र
 - (ड) शिक्षण आणि आर्थिक विकास यातील परस्पर संबंध
 - (इ) ग्रामीण भागात विद्यार्थ्यांच्या गळतीस कारणीभूत घटक
 - (फ) सूक्ष्मस्तरावर शिक्षणाचे मूल्य कसे ठरवितात

M.A. (Part-II)
EDUCATION
History of Education
Group- A (Paper – IV) (OCT-16)

QP Code : 67465

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N. B. : (1) Attempt any **three** questions from question no. 1 to 7.
(2) Question No. 8 is **compulsory**.
(3) All questions carry **equal** marks.

1. (a) What are the factors responsible for privatization of Higher education. 10
(b) Discuss the role of teacher in vedic system of education. 10
2. (a) Explain the different educational centres in Buddhist Period. 10
(b) Discuss the merits and demerits of wood's despatch. 10
3. (a) Explain the need of Islamic education in modern education system. 10
(b) State Macaulay's minutes and explain its effect. 10
4. (a) What were the main recommendations of University Commission 1902. 10
(b) Discuss the predominant factors of our Ancient Education System. 10
5. Describe the nature of education during vedic and post vedic period. 20
6. What are the implications of the downward filtration theory in Education? 20
Evaluate the recommendations of Hartog Committee for reforms of education.
7. Critically evaluate the problems with the present examination system. 20
8. Answer briefly any **four** of the following :- 20
 - (a) Special features of Buddhist System
 - (b) Causes of wastage and stagnation
 - (c) Growth of Islamic education
 - (d) Functions of Inter University Board
 - (e) Meaning and scope of Inclusive education
 - (f) Principles of Brahmanic education

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : ८०]

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ यापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 (२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) उच्च शिक्षणातील खाजगीकरणासाठी कोणते घटक जबाबदार आहेत. १०
 (ब) वैदिक काळातील शिक्षणामध्ये शिक्षकाच्या भूमिकेची चर्चा करा. १०
२. (अ) बौद्ध काळामधील विविध शैक्षणिक केंद्रे स्पष्ट करा. १०
 (ब) वुडच्या खलित्यामधील गुण व दोषांची चर्चा करा. १०
३. (अ) आधुनिक शिक्षण पद्धतीत मुस्लिम शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. १०
 (ब) मेकॉलेचे टिपण लिहा व त्याचा प्रभाव स्पष्ट करा. १०
४. (अ) विद्यापीठ आयोग १९०२ च्या मुख्य शिफारशी कोणत्या होत्या. १०
 (ब) आपल्या प्राचीन शिक्षण पद्धतीच्या उल्लेखनीय पैलूवर चर्चा करा. १०
५. वैदिक काळातील व उत्तर वैदिक काळातील शिक्षणाच्या स्वरूपाचे वर्णन करा. २०
६. शिक्षणातील पाझर सिद्धांताची फलश्रुती काय? हरटॉग कमिटीने शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी केलेल्या शिफारशीचे मूल्यमापन करा. २०
७. सध्याच्या प्रचलित परीक्षा पद्धतीतील समस्यांचे चिकित्सक मूल्यमापन करा. २०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा :- २०
 - (अ) बौद्ध शिक्षणाची विशेष लक्षणे
 - (ब) गळती व स्थगन - कारणे
 - (क) मुस्लिम शिक्षणाचा विकास
 - (ड) आंतर विद्यापीठ बोर्डाची कार्ये
 - (इ) सर्वसमावेशक शिक्षणाचा अर्थ व व्याप्ती
 - (फ) ब्राह्मणकालीन शिक्षणाची तत्त्वे

M.A. (Part-II)
EDUCATION
Information and communication
Technology
Group- B (Paper – VII) (OCT-16)

QP Code : 67599

(3 Hours)

[Total Marks :80

- N.B. :** (1) Attempt any **three** from **Q. 1** to **Q. 7**.
(2) Question no. **8** is **compulsory**.
(3) **All** Questions carry **equal** marks.

1. (a) Explain the significance of ICT in Education. 10
(b) Describe the factors affecting and facilitating ICT learning. 10
2. (a) What is Instructional Design ? Why do we use Instructional Design ? 10
(b) Explain Adult learning and learning styles. 10
3. (a) Explain with example how the Theory of cognitivism is applied to ICT. 10
(b) Describe the types of online learning with examples. 10
4. (a) What is the importance of Virtual learning in Education. Write your experience. 10
(b) Describe Dick & Carry Model of Instructional Design. 10
5. Discuss the application of Internet Resources of Education. 20
6. "Self learning Material plays important role in teaching learning process" Discuss. 20
7. Discuss in detail the Emerging Research Trends in ICT. 20
8. Attempt any **four** of the following: 20
 - (a) Types of Programmed learning Material
 - (b) Online Evaluation
 - (c) Learning Environment & ICT
 - (d) Significance of Educational Portal
 - (e) Concept of Educational Technology
 - (f) Criteria to evaluate Self Learning Material

TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(3 तास)

एकूण गुण : ८०

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा.
 (२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.
 (३) सर्व प्रश्नांना सामान गुण आहेत.

१. (अ) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे शिक्षण क्षेत्रात महत्त्व स्पष्ट करा. १०
 (ब) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान अध्ययनावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे वर्णन करा. १०
२. (अ) अनुदेशनात्मक अभिकल्प म्हणजे काय? अनुदेशनात्मक अभिकल्प आपण का वापरतो. १०
 (ब) प्रौढ अध्ययन उपपत्ती आणि त्यांच्या अध्ययन शैली स्पष्ट करा. १०
३. (अ) आकलनात्मकवाद सिध्दांत माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानामध्ये कशाप्रकारे उपयोग होतो हे उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०
 (ब) ऑन-लाईन अध्ययनाचे प्रकार उदाहरणासह वर्णन करा. १०
४. (अ) शिक्षणात कल्पित (Virtual) अध्ययनाचे काय महत्त्व आहे. तुमचे अनुभव लिहा. १०
 (ब) अनुदेशन अभिकल्प मधील डीक व केअरी नमुन्याचे वर्णन करा. १०
५. शिक्षणात आंतरजाल स्रोतांच्या उपयोजनाची चर्चा करा. २०
६. “अध्यापन अध्ययन प्रक्रियेत स्व-अध्ययन साहित्य महत्त्वाची भूमिका बजावतात” चर्चा करा. २०
७. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानामधील सूचना व संप्रेषण संशोधन उदयोन्मुख प्रवाहाची सविस्तर चर्चा करा. २०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. २०
 (अ) क्रमन्वित अध्ययन साहित्याचे प्रकार
 (ब) ऑनलाईन मूल्यमापन
 (क) अध्ययन वातावरण व माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञान
 (ड) शैक्षणिक पोर्टलचे महत्त्व
 (इ) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची संकल्पना
 (फ) स्व अध्ययन सामग्रीचा मूल्यांकनाचे निकष

M.A. (Part-II)
EDUCATION

Guidance and Counseling
Group- B (Paper – VIII) (OCT-16)

QP Code : 67864

(3 Hours)

[Total Marks :80

- N.B. :** (1) Attempt any **three** questions from question No. 1 to 7
(2) Question No. 8 is **compulsory**.
(3) All questions carry **equal** marks.

1. (a) What is Guidance? Discuss the need and importance of educational guidance. **10**
(b) Discuss the various strategies adopted to overcome women exploitation at work place. **10**
2. (a) Discuss the various legal and ethical issues to be taken into consideration in Counseling. **10**
(b) Elucidate the role of guidance Personnel in Promoting and Preserving Mental Health. **10**
3. (a) Discuss the various factors affecting Life style planning. **10**
(b) Explain the relation between Job Analysis and Job Profile. **10**
4. (a) Justify 'Are Senior Citizens an asset or liability'. **10**
(b) Enlist types of counseling. Differentiate between Directive and Non Directive Counseling. **10**
5. Explain the sociometric technique and case study as psychometric technique for Guidance and Counseling. **20**
6. In a highly populated country like India, Discuss the various crisis intervention techniques to be kept in mind. **20**
7. 'Career guidance is helpful in overcoming Burn out'. Justify **20**
8. Attempt any **four** briefly:- **20**
 - (a) Scope of Vocational Guidance.
 - (b) Limitation of Intelligence Tests.
 - (c) Characteristics of a Counselor.
 - (d) Relation between Guidance and counselling.
 - (e) Differentiate between Compensation and incentives.
 - (f) Stress Management.

[TURN OVER

(मराठी रुपांतर)

(३ तास)

(एकूण गुण:८०)

सूचना: (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ पैकी कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा.

(२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.

(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) शैक्षणिक मार्गदर्शनाचा अर्थ सांगून त्याची गरज आणि महत्व स्पष्ट करा. १०
 (ब) स्त्रियांचे कार्यालयीन स्थळी शोषण कसे थांबवाल याबाबत विविध कार्यनिर्तीची चर्चा करा. १०
२. (अ) समुपदेशनातील कायदेविषयक आणि नीतिविषयक परिशीलनेची चर्चा करा. १०
 (ब) मानसिक आरोग्य संवर्धन व संरक्षणामध्ये मार्गदर्शन करणाऱ्या व्यक्तित्वाच्या भूमिकेची चर्चा करा. १०
३. (अ) जीवनशैली नियोजनात परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांची चर्चा करा. १०
 (ब) व्यवसाय विश्लेषण व व्यवसाय तपशील यातीलसंबंध स्पष्ट करा. १०
४. (अ) 'जेष्ठ नागरिक हे मौल्यवान संपत्ती किंवा जबाबदारी' समर्थन करा. १०
 (ब) समुपदेशनाचे विविध प्रकार लिहा. निर्देशित समुपदेशन व अनिर्देशित समुपदेशन पध्दती यातील फरक लिहा. १०
५. मार्गदर्शन व समुपदेशनासाठी समाजमिती तंत्र व व्यक्ति अभ्यासाचे उपयोग स्पष्ट करा. २०
६. भारतासारखा भरपूर लोकसंख्या असलेल्या देशात आपण आपत्कालीन व्यवस्थापन राबवताना कोणत्या कार्यनितीचा अवलंब कराल. २०
७. 'व्यवसायातील त्रस्तेला रोखण्यासाठी करिअर मार्गदर्शन अत्यंत महत्वाचे ठरते'. समर्थन करा. २०
८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर थोडक्यात लिहा:- २०
 (अ) व्यवसाय मार्गदर्शनाची व्याप्ती,
 (ब) बुद्धिमत्ता चाचण्यांची मर्यादा,
 (क) समुपदेशकाची वैशिष्ट्ये,
 (ड) मार्गदर्शन आणि समुपदेशन यात संबंध,
 (ई) नुकसान भरपाई आणि प्रलोभन यातील फरक,
 (फ) ताणतणाव व्यवस्थापन

M.A. (Part-II)
EDUCATION

Open and Distance Learning

Group- B (Paper – X) (OCT-16)

QP Code : 67866

(3 Hours)

[Total Marks : 80

- N. B. :** (1) Attempt any **three** questions from question no. **1** to **7**.
(2) Questions No. **8** is **compulsory**.
(3) All questions carry **equal** marks.

1. (a) Discuss in detail how distance education is an improvement over correspondence education. 10
(b) Distingusih between distance education and open education with suitable examples. 10
2. What are the bases of curriculum construction? Explain the philosophical base of curriculum construction with its applications. 20
3. (a) What are the curricular issues related to ODL? Explain the relevance based issues in curriculum. 10
(b) Discuss the curricular trends in ODL. 10
4. (a) Explain the operant conditioning theory and it's impact on ODL. 10
(b) What is instructional design? How it is related to instructional science? 10
5. Explain the characteristics of Self Learning Material. Why shuld the material be prepared in SLM format for distance learners. 20
6. (a) What are the characteristics of distance learners? 10
(b) Discuss the on-line arrangement made by Distance Education Institutions to provide support to learners. 10
7. (a) Explain the role of teachers in Open Distance Learning? How it is different from the role of conventional systems? 10
(b) What is a program? How can you evaluate a program in distance education? 10
8. Write short notes on any **four** of the following :- 20
 - (a) Significance of study skills
 - (b) Academic Counsellors
 - (c) Characteristics of distance teaching
 - (d) Purposes of Evaluation in Distance Education
 - (e) Questionnaire as a tool of evaluation
 - (f) Experimentalism and curriculum

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : ८०

सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ७ यापैकी कोणत्याही तीन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(२) प्रश्न क्र. ८ अनिवार्य आहे.

(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) दूरस्थ शिक्षण हे पत्रव्यवहाराद्वारे शिक्षणापेक्षा कसे सुधारित आहे याची सविस्तर चर्चा करा. १०
- (ब) दूरस्थ शिक्षण व मुक्त शिक्षण यामधील फरक उदाहरणासह स्पष्ट करा. १०
२. अभ्यासक्रम रचनेचे विविध आधार कोणते ते सांगून अभ्यासक्रम रचनेमध्ये तात्विक आधार स्पष्ट करा व त्यांचे उपयोजन लिहा. २०
३. (अ) मुक्त दूरस्थ शिक्षणाशी संबंधित अभ्यासक्रमीय प्रवाह कोणते? समर्पक (प्रसंगोचित) अभ्यासक्रम प्रवाहाची चर्चा करा. १०
- (ब) मुक्त दूरस्थ अध्ययनातील अभ्यासपूरक प्रथा यांची चर्चा करा. १०
४. (अ) नाट्यमय परिस्थिती सिद्धांताचा (operant conditioning theory) खुलासा करा व त्याचे मुक्त दूरस्थ अध्ययनावर परिणाम स्पष्ट करा. १०
- (ब) अनुदेशनात्मक रचना म्हणजे काय? अनुदेशनात्मक विज्ञानाशी ते कसे संबंधित आहे? १०
५. स्वयं अध्ययन साहित्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून मुक्त अध्ययनकर्त्यासाठी स्वयं अध्ययन साहित्याची निर्मिती का केली जाते? २०
६. (अ) दूरस्थ अध्ययनकर्त्याची वैशिष्ट्ये काय आहेत? १०
- (ब) दूरस्थ शैक्षणिक संस्थांद्वारे विद्यार्थ्यांना पुरविण्यात येणारे ऑनलाईन व्यवस्थांची चर्चा करा. १०
७. (अ) मुक्त-दूरस्थ अध्ययनातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. ही रूढीबद्ध पद्धतीतील भूमिकेपेक्षा भिन्न कशी आहे? १०
- (ब) कार्यक्रम म्हणजे काय? दूरस्थ शिक्षणातील कार्यक्रमाचे मूल्यमापन तुम्ही कसे कराल? १०

[TURN OVER

८. खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :-

२०

- (अ) अभ्यास कौशल्याचे महत्त्व
 - (ब) शैक्षणिक समुपदेशक
 - (क) दूरस्थ अध्यापनाचे गुण/वैशिष्ट्ये
 - (ड) दूरस्थ शिक्षणातील मूल्यमापनाचा हेतू
 - (इ) प्रश्नावली - मूल्यमापनाचे साधन
 - (फ) प्रायोगिक वाद आणि अभ्यासक्रम
-